

NIERUCHOMOŚCI

Marcin Kopeć

Finansowanie projektów rewitalizacji

Opracowanie programu
rewitalizacji krok po kroku
Źródła finansowania procesów
rewitalizacji

NIERUCHOMOŚCI

Finansowanie projektów rewitalizacji

Polecamy nasze publikacje z tego zakresu:

P. Kunicki

UMOWA DEWELOPERSKA, wyd. 2

Nieruchomości

J. Jaworski, M. Wolanin, A. Tuładziecki, A. Prusaczyk

USTAWA O GOSPODARCE NIERUCHOMOŚCIAMI, wyd. 1

Komentarze Becka

J. Pieróg

PRAWO ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH. KOMENTARZ

Komentarze Becka

A. Panasiuk

**KONCESJA NA ROBOTY BUDOWLANE LUB USŁUGI,
wyd. 1**

Krótkie Komentarze Becka

J. Wereśniak-Masri

**NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI PRZEZ CUDZOZIEMCÓW
W POLSCE**

Krótkie Komentarze Becka

J. Jaworski

**REGLAMENTACJA ZARZĄDÓW RYNKU
NIERUCHOMOŚCI**

Nieruchomości

B. Jońska

ZARZĄDZANIE NIERUCHOMOŚCIAMI KOMERCYJNYMI

Nieruchomości

Legalis
System Informacji Prawnej

www.sklep.beck.pl

Finansowanie projektów rewitalizacji

Marcin Kopeć

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2011

Redakcja: Anna Łubińska-Bujak

Redaktor prowadzący: Natalia Adamczyk

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2011**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifratska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C. H. Beck
Druk i oprawa: Cyfrowe Centrum Druku, Bydgoszcz

ISBN 978-83-255-2591-0
ISBN e-book 978-83-255-2592-7

Spis treści

Przedmowa	VII
Wykaz skrótów	IX
Wykaz aktów prawnych	XI
Wykaz literatury	XVII
Inne materiały	XXI
Wykaz rysunków i tabel	XXV
Wstęp	1
Rozdział 1. Pojęcie rewitalizacji miejskich obszarów zdegradowanych	5
1.1. Definicja rewitalizacji obszarów zdegradowanych	6
1.2. Ludzie jako podmiot rewitalizacji	8
1.3. Rewitalizacja jako proces ciągły i długotrwały	9
1.4. Rewitalizacja jako działania partnerskie	9
1.5. Kluczowe etapy i cele procesu rewitalizacji	13
Rozdział 2. Program rewitalizacji obszarów zdegradowanych ..	15
2.1. Schemat opracowania programu rewitalizacji	17
2.2. Wstępne analizy i wybór obszarów do rewitalizacji	20
2.3. Uchwała o przystąpieniu do opracowania programu rewitalizacji	21
2.4. Wybór podmiotu przygotowującego program rewitalizacji	22
2.5. Opracowanie wstępnej wersji programu rewitalizacji	23
2.6. Konsultacje społeczne wstępnej wersji programu rewitalizacji	28
2.7. Opracowanie programu po konsultacjach społecznych	29
2.8. Przedstawienie programu władzom wykonawczym	30
2.9. Uchwalenie programu rewitalizacji	30
2.10. Realizacja i aktualizacja programu rewitalizacji	31

Rozdział 3. Finansowanie procesu rewitalizacji	35
3.1. Międzynarodowe źródła finansowania rewitalizacji.....	38
3.1.1. Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”	39
3.1.2. Program Operacyjny „Kapitał Ludzki”	41
3.1.3. Program Operacyjny „Innowacyjna Gospodarka” ...	46
3.1.4. Program Operacyjny „Rozwój Polski Wschodniej”.	49
3.1.5. Regionalne Programy Operacyjne.....	52
3.1.6. Inne międzynarodowe źródła finansowania rewitalizacji	113
3.2. Krajowe źródła finansowania rewitalizacji	119
3.3. Regionalne i lokalne źródła finansowania rewitalizacji.....	127
3.4. Komercyjne źródła finansowania rewitalizacji	140
3.5. Prywatne źródła finansowania rewitalizacji.....	142
3.6. Partnerstwo publiczno-privatne.....	145
3.7. Finansowanie pośrednie rewitalizacji	147
3.8. Pozafinansowe czynniki aktywizujące procesy rewitalizacji	149
Zakończenie	155
Indeks rzeczowy	157

Przedmowa

Książka, którą autor oddaje do rąk Czytelnika, to zestawienie źródeł finansowania procesów rewitalizacji, skierowane do praktyków odnowy miast, zwłaszcza tych pracujących w jednostkach samorządu terytorialnego. Prezentację możliwości finansowania odnowy miast poprzedza krótki wstęp teoretyczny, zawierający definicję pojęcia rewitalizacji miejskich obszarów zdegradowanych oraz omówienie kwestii związanych z przygotowaniem programów rewitalizacji¹.

Autor przedstawia schemat przygotowania dobrego programu rewitalizacji i zwraca uwagę na cechy procesu rewitalizacji decydujące o jego prawidłowym przebiegu i o sukcesie proponowanych rozwiązań, co istotne jest zwłaszcza dla projektów zgłaszanych do dofinansowania ze środków unijnych.

W części dotyczącej źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych autor przedstawia fundusze międzynarodowe, fundusze dostępne na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, a także kwestie uczestnictwa sektora prywatnego w finansowaniu procesów rewitalizacji i współpracy sektorów publicznego i prywatnego przy realizacji odnowy miast.

---

¹ Pełniejsze opracowanie dotyczące teorii rewitalizacji w: *M. Kopeć, Rewitalizacja miejskich obszarów zdegradowanych*, Warszawa 2010.

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

GospNierU	ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 ze zm.)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
OchrPrLokU	ustawa z 21.6.2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266 ze zm.)
OchrZabU	ustawa z 23.7.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.)
PartPublPrywU	ustawa z 19.12.2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz.U. z 2009 r. Nr 19, poz. 100 ze zm.)
PrZamPubl	ustawa z 29.1.2004 r. – Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759 ze zm.)

2. Czasopisma i publikatory

Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Biuletyn KPZK PAN..	Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk

3. Organy, organizacje, instytucje

SR	Sąd Rejonowy
TK	Trybunał Konstytucyjny
KPZK PAN	Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk

4. Inne skróty

EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
-----------	------------------------------

EBOR	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
JST	jednostki samorządu terytorialnego
MRPO	Małopolski Regionalny Program Operacyjny
MŚP	małe i średnie przedsiębiorstwa
PGL	Państwowe Gospodarstwo Leśne
PPP	partnerstwo publiczno-prywatne
RPO	regionalny program operacyjny
rys.	rysunek
s.	strony (-a)
tab.	tabela
TBS	towarzystwo budownictwa społecznego
UNESCO	Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury (ang. <i>United Nations Edu- cational, Scientific and Cultural Organization</i>)
VAT	podatek od towarów i usług
z.	zeszyt

Wykaz aktów prawnych

Rozporządzenie Komisji (WE) 1828/2006 z 8.12.2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz.Urz. UE L 2006 Nr 371, s. 1 ze zm.)

Uchwała Nr CX/1099/06 Rady Miasta Krakowa z 24.5.2006 r. w sprawie sprzedaży lokali użytkowych stanowiących własność Gminy Miejskiej Kraków

Uchwała Nr II/18/06 Sejmiku Województwa Lubelskiego z 18.12.2006 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Zmieniona uchwałą Nr XXXVIII/682/09 Sejmiku Województwa Lubelskiego z 9.12.2009 r.

Uchwała Nr IV/56/06 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 28.12.2006 r. w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu samorządu województwa na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru

Uchwała Nr XXIV/316/08 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z 28.2.2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze województwa dolnośląskiego. Zmieniona uchwałą Nr XLVII/816/09 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z 17.12.2009 r.

Uchwała Nr XVII/192/08 Sejmiku Województwa Podlaskiego z 21.4.2008 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane oraz dokumentacje konserwatorskie i archeologiczne badania wykopaliskowe przy zabytkach położonych na obszarze województwa podlaskiego

- Uchwała Nr 359/XXI/08 Sejmiku Województwa Pomorskiego z 28.4.2008 r. w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Zmieniona uchwałą Nr 1152/XLVII/10 Sejmiku Województwa Pomorskiego z 28.4.2010 r.
- Uchwała Nr XLVI/568/08 Rady Miasta Krakowa z 11.6.2008 r. w sprawie zasad zbywania lokali mieszkalnych stanowiących własność Gminy Miejskiej Kraków w trybie bezprzetargowym na rzecz najemców
- Uchwała Nr XXV/497/08 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 8.9.2008 r. w sprawie ustalenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego. Zmieniona uchwałą Nr XXXII/723/09 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 6.4.2009 i Nr XXXIX/952/09 z 26.10.2009 r.
- Uchwała Nr XXIII/349/08 Sejmiku Województwa Małopolskiego z 29.9.2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa małopolskiego
- Uchwała Nr 233/2008 Rady Ministrów z 28.10.2008 r. w sprawie ustanowienia Programu Wieloletniego pod nazwą „Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych 2008–2011”
- Uchwała Nr LVI/703/08 Rady Miasta Krakowa z 5.11.2008 r. w sprawie wyrażenia zgody na udzielanie pożyczek przez Gminę Miejską Kraków na remonty, w tym remonty elewacji budynków będących poza zarządem Zarządu Budynków Komunalnych
- Uchwała Nr LVI/706/08 Rady Miasta Krakowa z 5.11.2008 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości budynków lub ich części, w których wykonano remont elewacji oraz uchwała Nr LXV/835/09 z 4.3.2009 r. w sprawie zmiany uchwały Nr LVI/706/08
- Uchwała Nr III/30/5/2008 Sejmiku Województwa Śląskiego z 19.11.2008 r. w sprawie przyjęcia zasad udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków

- Uchwała Nr XXIX/409/08 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z 1.12.2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych lub znajdujących się na obszarze województwa wielkopolskiego. Zmieniona uchwałą Nr XLIII/629/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z 25.1.2010 r.
- Uchwała Nr XXIX/543/08 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z 22.12.2008 r. w sprawie określenia zasad i kryteriów udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa podkarpackiego
- Uchwała Nr XXIII/397/09 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z 9.2.2009 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa świętokrzyskiego
- Uchwała Nr XXXIII/322/2009 Sejmiku Województwa Lubuskiego z 23.3.2009 r. w sprawie określenia trybu i zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa lubuskiego
- Uchwała Nr XXXII/345/2009 Sejmiku Województwa Opolskiego z 26.5.2009 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze województwa opolskiego. Zmieniona uchwałą Nr XL/398/2009 Sejmiku Województwa Opolskiego z 17.12.2009 r.
- Uchwała Nr 192/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 16.11.2009 r. w sprawie zasad udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa mazowieckiego
- Uchwała Nr XXXIV/402/09 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z 22.12.2009 r. w sprawie określenia trybu i zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego

- Uchwała Nr L/1463/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z 12.1.2010 r. w sprawie przyjęcia regulaminu określającego zasady, tryb udzielania oraz rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego
- Uchwała Nr 1/2010 RN Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie z 22.1.2010 r. – Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz tryb i zasady udzielania i rozliczania dotacji
- Uchwała Nr CIV/1394/10 Rady Miasta Krakowa z 23.6.2010 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Gminy Miejskiej Kraków niestanowiących jej wyłącznej własności
- Ustawa z 21.3.1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz.U. 2007 r. Nr 19, poz. 115 ze zm.)
- Ustawa z 18.4.1985 r. o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa (Dz.U. Nr 21, poz. 90 ze zm.)
- Ustawa z 29.4.1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (t.j. Dz.U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127 ze zm.)*
- Ustawa z 8.3.1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.)
- Ustawa z 12.1.1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz.U. 2010 r. Nr 95, poz. 613 ze zm.)
- Ustawa z 24.6.1994 r. o własności lokali (t.j. Dz.U. 2000 r. Nr 80, poz. 903 ze zm.)
- Ustawa z 3.2.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. 2004 r. Nr 121, poz. 1266 ze zm.)
- Ustawa z 29.6.1995 r. o obligacjach (t.j. Dz.U. 2001 r. Nr 120, poz. 1300 ze zm.)
- Ustawa z 30.11.1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych (t.j. Dz.U. 2003 r. Nr 119, poz. 1115 ze zm.)

- Ustawa z 20.12.1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. 1997 r. Nr 9, poz. 43 ze zm.)
- Ustawa z 27.8.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. 2010 r. Nr 214, poz. 1407 ze zm.)
- Ustawa z 5.6.1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz.U. 2001 r. Nr 142, poz. 1590 ze zm.)
- Ustawa z 27.4.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.)
- Ustawa z 5.12.2002 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów mieszkaniowych o stałej stopie procentowej (Dz.U. Nr 230, poz. 1922 ze zm.)
- Ustawa z 27.3.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 ze zm.)
- Ustawa z 24.4.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zm.)
- Ustawa z 10.4.2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (t.j. Dz.U. 2008 r. Nr 193, poz. 1194 ze zm.)
- Ustawa z 13.11.2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (t.j. Dz.U. 2010 r. Nr 80, poz. 526 ze zm.)
- Ustawa z 12.12.2003 r. o Funduszu Rozwoju Inwestycji Komunalnych (Dz.U. Nr 223, poz. 2218 ze zm.)
- Ustawa z 11.3.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. Nr 54, poz. 535 ze zm.)
- Ustawa z 29.7.2005 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości (Dz.U. Nr 175, poz. 1459 ze zm.)
- Ustawa z 8.9.2006 r. o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania (Dz.U. Nr 183, poz. 1354 ze zm.)
- Ustawa z 8.12.2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (Dz.U. Nr 251, poz. 1844 ze zm.)

Ustawa z 14.6.2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 873 ze zm.)

Ustawa z 21.11.2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów (Dz.U. Nr 223, poz. 1459 ze zm.)

Ustawa z 27.8.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz. 1240 ze zm.)

Ustawa z 19.11.2009 r. o grach hazardowych (Dz.U. Nr 201, poz. 1540 ze zm.)

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miejskiej Kraków na lata 2007–2016 – załącznik do uchwały Nr XXIV/289/07 Rady Miasta Krakowa z 24.10.2004 r.

Wykaz literatury

- Bianchini F., Dawson J., Evans R.*, Flagship Projects in Urban Regeneration, [w:] *Healey P., Davondi S., O'Toole M., Tavsanoğlu S., Usher D.* (eds.), *Rebuilding the City: Property-led Urban Regeneration*, London 1992
- Billert A.*, Perspektywy odnowy starych zasobów budowlanych w miastach polskich. Problemy finansowania i realizacji, referat wygłoszony na konferencji w Lublinie w maju 2004 r. (www.poznan.pl)
- Billert A.*, Partycypacja społeczna i jej udział w przygotowywaniu Miejskiego Programu Rewitalizacji w Poznaniu, referat wygłoszony na Międzynarodowej Konferencji „Partycypacja Społeczna” w Warszawie w 2006 r. (www.poznan.pl)
- Billert A., Behr I., Kröning W., Muzioł-Węclawowicz A.*, Podręcznik rewitalizacji. Zasady, procedury i metody działania współczesnych procesów rewitalizacji, Warszawa 2003
- Chmielewski J. M.*, Teoria urbanistyki. Wybrane zagadnienia, Warszawa 1996
- Domański B.*, Restrukturyzacja terenów poprzemysłowych w miastach, [w:] *Ziobrowski Z., Ptaszycska-Jackowska D., Rębowska A., Geissler A.* (red.), *Rewitalizacja, rehabilitacja, restrukturyzacja. Odnowa miast*, Kraków 2000
- Famielec J.* (red.), *System finansowania ochrony środowiska w Polsce*, Kraków 2005
- Gajewska-Jedwabny A.* (red.), *Partnerstwo publiczno-prywatne*, Warszawa 2007
- Gasidło K., Gorgoń J.*, Modelowe przekształcenia terenów poprzemysłowych i zdegradowanych, Katowice 1999
- Hausner J., Kudłacz T., Szlachta J.*, Identyfikacja nowych problemów rozwoju regionalnego Polski, *Biuletyn KPZK PAN* 1998, z. 185
- Heller C. A.*, *Rewitalizacja obszarów miejskich. Praktyczny przewodnik: Jak opracować lokalny plan rozwoju?*, podręcznik opublikowany w 2005 r. przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w Polsce na stronie internetowej: www.erdf.edu.pl

- Hultsch F., Hultsch F., Ballue M.*, Doświadczenia firmy BIG-Städtebau w przeprowadzaniu procesów odnowy miast – przykład rewitalizacji centrum miasta Neumünster, [w:] *Walczak B. M.* (red.), *Rewitalizacja miast poprzemysłowych – rola dziedzictwa kulturowego*. Materiały z Międzynarodowej Konferencji PRO-REVITA, Łódź, 23–25.9.2004 r., Łódź 2006
- Jeżak J., Rębowska A.*, Badania terenowe, [w:] *Jeżak J., Rębowska A.* (red.), *Rydzik W., Węglowski M.*, *Strategie rehabilitacji „blokowisk”*, Kraków 2006
- Kopeć M.*, *Rewitalizacja miejskich obszarów zdegradowanych*, Warszawa 2010
- Kudłacz T.*, *Programowanie rozwoju regionalnego*, Warszawa 1999
- Lenartowicz J. K.*, O społeczeństwie obywatelskim, partycypacji i terenach poprzemysłowych, [w:] *Lenartowicz J. K., Maciąg D.* (red.), *Od terenów przemysłowych do...*, *Materiały z konferencji Regentif – Sieć dla intensyfikacji innowacji w dziedzinie regeneracji obszarów poprzemysłowych*, *Czasopismo Techniczne* 2006, z. 8-A
- Lenartowicz J. K.*, Zarządzanie a społeczność lokalna – konflikt, współpraca czy przejęcie władzy?, [w:] *Kleczkowski P.*, *Metody zarządzania odnową miast*, Kraków 2008
- Lorens P.*, Realizacja wielkoskalarnych przedsięwzięć urbanistycznych jako katalizator rozwoju metropolii, [w:] *Markowski T.* (red.), *Planowanie i zarządzanie w obszarach metropolitalnych*, *Biuletyn KPZK PAN* 2005, z. 221
- Lorens P.*, Program Operacyjny przekształceń obszaru Młodego Miasta w Gdańsku, [w:] *Lorens P.*, *Rewitalizacja miast w Polsce. Pierwsze doświadczenia*, *Biblioteka Urbanisty* Nr 10, Warszawa 2007
- Lorens P.*, Rola urbanisty w procesie planowania i realizacji projektów i programów rewitalizacji, *Urbanista* 2007, Nr 12
- Lorens P., Mironowicz I., Ossowicz T.*, Koncepcja paradygmatu transformacji zdegradowanych obszarów o potencjale metropolitalnym, [w:] *Parteka T.* (red.), *Transformacja zdegradowanych struktur przestrzennych metropolii polskich*, *Biuletyn KPZK PAN* 2005, z. 223
- Lorens P., Załuski D.*, Obszary poprzemysłowe – problemy restrukturyzacji, [w:] *Kochanowski M.* (red.), *Nowe uwarunkowania rozwoju i kształtowania miast polskich*, *Biuletyn KPZK PAN* 1996, z. 175
- Markowski T.*, *Zarządzanie rozwojem miast*, Warszawa 1999
- Markowski T.*, *Marketing miasta*, [w:] *Markowski T.* (red.), *Marketing terytorialny*, *Studia KPZK PAN* 2002, t. CXII

- Markowski T.*, Rynkowe podstawy procesów rewitalizacji miast, [w:] *Lorens P.* (red.), *Rewitalizacja miast w Polsce. Pierwsze doświadczenia*, Biblioteka Urbanisty Nr 10, Warszawa 2007
- Parteka T.*, Metropolia gdańska – od ekologicznego zagrożenia do rozwoju zrównoważonego, [w:] *Markowski T.*, *Marszał T.* (red.), *Gospodarka przestrzenna miast polskich w okresie transformacji*, Biuletyn KPZK PAN 1998, z. 182
- Petruzzellis L.*, Place Regeneration Towards a customer-based approach, Reinventing Regions in a Global Economy, International Conference of the Regional Studies Association „Reinventing Regions in the Global Economy”, Pisa 2003
- Ptaszycka-Jackowska D.*, Odnowa miast – zarys problemu, [w:] *Ziobrowski Z.*, *Ptaszycka-Jackowska D.*, *Rębowska A.*, *Geissler A.* (red.), *Rewitalizacja, rehabilitacja, restrukturyzacja. Odnowa miast*, Kraków 2000
- Skalski K.*, O budowie systemu rewitalizacji dawnych dzielnic miejskich, Kraków 1996
- Skalski K.*, Rewitalizacja starych dzielnic miejskich, [w:] *Ziobrowski Z.*, *Ptaszycka-Jackowska D.*, *Rębowska A.*, *Geissler A.* (red.), *Rewitalizacja, rehabilitacja, restrukturyzacja. Odnowa miast*, Kraków 2000
- Skalski K.*, Szanse i zagrożenia programów rewitalizacji, [w:] *Frąckiewicz L.* (red.), *Wykluczenie, rewitalizacja, spójność społeczna*, Katowice–Warszawa 2004
- Skalski K.* (red.), *Vademecum rewitalizacji dawnych dzielnic mieszkaniowych. Poradnik dla Rady i Zarządu Miasta*, Warszawa 2004
- Skalski K.*, Programy rewitalizacji w Polsce – bilans, perspektywy, zarządzanie, [w:] *Lorens P.* (red.), *Rewitalizacja miast w Polsce. Pierwsze doświadczenia*, Biblioteka Urbanisty Nr 10, Warszawa 2007
- Soltys J.*, Przygotowania rewitalizacji Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu, [w:] *Lorens P.* (red.), *Rewitalizacja miast w Polsce. Pierwsze doświadczenia*, Biblioteka Urbanisty Nr 10, Warszawa 2007
- Topczewska T.*, *Bartoszewicz D.*, *Donimirska K.*, *Siemiński W.*, *Rewitalizacja miast. Działania samorządów lokalnych*, Warszawa 2005
- Węglowski M.*, Organizacyjno-prawne i finansowe aspekty rehabilitacji, [w:] *Jeżak J.*, *Rębowska A.* (red.), *Rydzik W.*, *Węglowski M.*, *Strategie rehabilitacji „blokowisk”*, Kraków 2006
- Zuziak Z. K.*, Planowanie aktywizujące a struktura przestrzenna miasta, [w:] *Kochanowski M.* (red.), *Nowe uwarunkowania rozwoju i kształtowania miast polskich*, Biuletyn KPZK PAN 1996, z. 175